

August Varenius Johannes Sandhagen

Illustrissimorum Locorum Levitici Decas V. : Exhibens Scholam Matrimoniam & in illa Leges De incestis nuptiis & interdicta omni pollutione, sive in Coniugio, sive extra Coniugium, sive intra sexum & speciem sive extra ex cap. XIIX. Et Scholam Politicam Officialem ex cap. XIX. Poenalem ex cap. XX.

[Rostock]: Richelius, 1662

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740035207>

Druck Freier Zugang

R 4 Theol 1662

August Varinius/c

Kert: Johannes Sandhagen

אין סדר נכבד ונחמד

Illustrissimorum Locorum

LEVITICI

DECAS V.

Exhibens

SCHOLAM MATRIMONIALEM

& in illâ Leges

De incestis nuptiis

& interdictâ omni pollutione, sive in Conjugio,

sive extra Conjugium, sive intra sexum

& speciem sive extra ex cap. XII X.

ET SCHOLAM POLITICAM

OFFICIALEM ex cap. XIX.

POENALEM ex cap. XX.

Quam

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Cujus sanguis purgat conscientiam nostram à mortuis operibus

ad serviendum DEO vivo

PRÆSES

AUGUSTUS VARENIUS.

Univerf. Rostoch. h. t. RECTOR,

Et sub illius Præsidio

JOHANNES Sandhagen/ Northusâ-Cheruscus.

In hoc actu RESPONDENS,

PURIS CORDE

publicè representabunt

In Auditorio Magno d. XXX. Augusti horis ab 8. antem.

Typis Johannis Richelii, Senatûs Typogr. 1662.

LEVI

DE CAS V

SCHOLAM MATRIMONIALIEM

& in illa

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

ET SCHOLAM MATRIMONIALIEM

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

AUGUSTUS VARENIUS

Deinde de

Deinde de

JOHANNES GREGORIUS NOBIS CHRISTIANUS

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Deinde de

Ad Præstantissimum Dominum
JOHANNEM Sandhagen/

Northusô-Cheruscum,
IN SCHOLA LEVITICA
publicè RESPONDENTEM.

Post Adyti veneranda sacri, Schola panditur ergo
Proxima Conjugii, ne fors oblita decoris
Obscenæ latebras geminata libido requirat
Et rumpat vetitos aditus & claustra relaxet
Dum sibi cuncta petit, cupit atque negata cupido
Quæ, velut immanes referat dum bellua rictus
Expleri pasciq; nequit, quæ flagrat amorum
Tot stimulis, cæsaq; furit pollentius Hydra,
Est DOMINUS Sanctus, puræ sacraria mentis
Ille cupit, puris tantum sanctisq; videndus.
Hos amat, his pandit cœli purissima templa.
Projicit impuras animas, cumq; omnia cœlo
Consistent facta palàm, cum lux altissima fati
Occultum nihil esse sinat, latebrasq; per omnes
Intret, & abtrusos exploret clara recessus
Adspicit iratus, scelcriq; extrema minatur
Si coëant Socer atque Nurus, Generiq; Socrusq;
Si malè privignus retegat velanda Noverca
Si patruus Fratris, vel Avunculus ipsa Sororis
Nata conjugium petat, & sacra jura resolvat
Si ruat incestas in, quovis nomine, tædas
Impurus, subeat vé toro ingeniosus Adulter
Vel sexum superet, vel non humana requirat

Evomit

Evomit hos natale solum, purgatur, & imis
Sedibus ipsa ruit tellus impura, tremendi
Vindicis imperio. Sic panditur ira Tonantis!
*Hec tibi materies sancta est. Hinc pugna, eriumfus,
Vidimus egregias ardenes Numine flammæ
Gratamurq; tibi studium pectusq; decorum.
Sic pergas, sic gratus eris, sic luce Magistræ
Cælesti clarum & videturum nomen habebis.*

Celerr. honori & amori

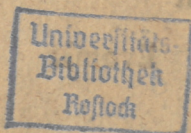
quod debuit

A. Varenius, D.

Sic est: Juventæ cum docilis rudes
Finguntur anni cultibus optimis
Messis beata tunc honoris
Perpetuo seqvitur celebris.
Hujus benignæ divite copiâ
Agnate Magno VARENIO DUCE
Fruges diu labore multo
Eveniunt Tibi comparatæ
Sint ergo faustæ, sint Tibi prosperæ
Illæ sudoris primitiæ tui
Sint acrioris in libellis
Indaginis stimuli perennes.

Scrib. suo agnato

Cass. Herm. Sandhagen.

DECADIS V. IN LEVITICUM
LOCUS I.

Exhibens Summarium cap. XIII. Levit.
& indiculum prohibitorum graduum ac incestuum nuptiarum.

Concl. 1.

Fuit sanctificatio communis totius Ecclesiae resp. *purificatio-
nis anniversaria* cap. XVI. & *interdicti quadruplicis* cap. XVII.
Sequitur nunc sanctificatio communis respectu LL. *Oeconomi-
carum*, seu *Matrimonialium*: quarum 1. *autoritas* & *necessitas*
commendatur ad vers. 7. Præmittitur illud *autoritativum* *stereomas*
אני ירוה, unde concludit: *Populus illius ירוה non debet relictis sta-*
tutis divinis, transire in abominabilia damnatarum gentium flagitia: sed
divinis Miscepatim seu statutis & judiciis, quippe quæ qui perfectè facit,
in eis vivit, (quod de vita עולם הזה seu hujus & futuri seculi, expli-
cat AbenEfra) toto pectore inhaerere. Atq; sub illo *stereomate* regu-
la Legum specialium matrimonialium datur talis: *אורות ערוה*
id est, *Receptio nuditatis* (ita vocant Hebræi partes pudendas, quæ
nudæ dedecent) seu *Conjugium cum Carne Carnis*, omnimodò est
prohibitum v. 6. Fundamentum adeò Interdictorum graduum
duplex ponitur: unum *בשר בשר* id est, *Caro Carnis*, (malè Arias
Montanus: *Reliquias carnis*, ac si esset *בשר*, Lutherus: *Ole negste*
Blusfreundinn) quod ita admittendum, ut non excludatur, quæ ali-
às *consanguinitati* contradistinguitur *Affinitas*) alterum: EGO SUM
IHOVAH, prout harum Legum Autor magnificentissimus: ita fu-
turus earundem *Vindex constantissimus & certissimus*. Notetur in
Exordio seu Proloquio divino à v. 1. ad v. 6. tẽr iteratum illud: *אני ירוה*
semel in principio v. 2. semel in medio v. 4. semel in fine v. 5.
Notetur 2. illud in *Regula generali matrimoniali*, quæ peculiarem apud
Hebræos facit *sectiunculam*, uno commate, sexto sc. constan-
tem, denuò expressum, & ad LL. has matrimoniales applicatum:
אני ירוה. Ne quis scilicet *vel consuetudinem, vel mores, vel præin-*
judiciorum humanorum obijciat, prohibere debet fulmen illud: EGO
SUM

SUM IHOVAH. Ubi autem DEUS vel Lex divina loquitur, ibi taceat Lex humana: sileant mores, vel consuetudines gentium. Porro phrasi S. Spiritus *cognatus noster*, sive *propinquus caro nostra* appellatur. Sic Laban Avunculus ad Jacobum: אך עצמי וכשרי Gen. 29, 12. conf. v. 13. conf. Isaia 58, 7. Inde porro *Caro nostra carnis*, tam *affinitatis* quam *consanguinitatis* propinquiores in tribus lineis & ob propinquitatem proximam prohibitos gradus complectitur.

Concl. 2. Supposita tali legitimiatione autoritatis & necessitatis 2. ratio singularis explicatur tùm 1. ab interdicto incestuorum conjugiorum, à v. 7. ad 18. atque hinc indiculus interdictorum graduum, hoc ordine. Interdicitur scilicet concubitus (1) cum Patre vel Matre v. 7. (2) cum Vitrico vel Noverca v. 8. (3) cum Sorore sive ex utroque parente, sive ex alterutro tantum v. 9. sive sit מולדת בית, sive מולדת חוץ id est, juxta Chaldaeos, sive מולדת מן אמה, sive מולדת מן אב, id est, nata ex eodem tecum Patre et si alia Matre, sive מולדת מן אב, id est, nata ex eodem tecum Matre, sed alio patre, et si Aben-Esra mavult intelligere prius de uxore qua אבירא וקדושה, parit: posterius autem qua אבירא ממנה או ממשה בנות ישראל, ut adeo sensus sit quod abstinendum à Sorore vulgò quaesita vel ex concubina patria nata, quam legitimam. (4) Cum Filia, nepote, nepte v. 10. (5) Filia Noverca ex posteriore Marito vers. 11. (6) Amita v. 12. (7) Matertera v. 13. (8) Patru uxore v. 14. (9) Nuru, vel Genero v. 15. (10) Fratru vel leviro v. 16. (11) Privigno, privigna, vel quasi privigna, eorumque liberis, v. 17. 1. Stieff. Tochter 2. Stieff. Sohn Tochter 3. Stieff. Tochter Tochter.

Concl. 3. Tùm 2. ab Interdicto omnis pollutionis ordinariae contra castitatem, sive in conjugio, per digamiam, v. 18. per concubitus cum uxore בנדה seu tempore separationis sua, v. 19. sive extra conjugium, per adulterium, v. 20. per semen traductum Molecho, (i. e. Aegyptiorum Marti, ex quorum ritibus, ille Planetae dominantis in ignem cultus perseveravit apud Ammonitas in idolo patris nominis, vid. 1. Reg. 11, 5. 2. Reg. 23, 11.) v. 21. & Conf. c. 20. v. 2. & seqq. sum.

Tum deniq; 3. ab Interdicto concubitus contra naturā, sive qvoad sexum, per Sodomiam vers. 22. sive qvoad speciem per bestialitatem utrumq; qvidem תועבה f. abominatio: sed posterius, qvov; חבל seu horrenda confusio, vers. 23. Subjicitur his repetitio summaria & iterata horum graduum & caluum prohibitio cum rationibus 1. Flagitia illa fuerunt impurissimarum gentium. E. non conveniunt populo sancto. 2. Flagitia illa inquinant terram 3. Faciunt, ut hac exomat incolas. 4. Faciunt ut excindatur anima è medio populi sui à v. 23. ad 30. Tādēmq; conclusio. E. Statuta mea observabitis, nullo abominabilium illorum institutorum vos polluetis: inprimiturq; sigillum divinæ majestatis אני יהוה, id est, EGO SUM DOMINUS, atqve ita à qvo stereomate inceptit, in eodem planè Epiphonemate desinit v. 30.

LOCUS II. De Nuptiis prohibitis inter Fratres & Sorores,

Levit. XIX. 9. 11.

Concl. 1. Qværitur 1. An v. 9. de Sorore sive intra conjugium, vel consanguineā f. ab eodem patre vel uterinā f. ex eadem matre, sive extra conjugium per fornicationem: in v. 11. autem de sorore germanā in legitimo & pleno toro? Resp. Prout v. 8. Uxor patris Noverca est, & Matris contradistinguitur v. 7. Ita qvovq; Filia Matris in v. 9. contradistinguitur Filia Uxoris Patris, in v. 11. atqve adeo Filia uxoris patris mei, est Filia Novercæ meæ, non soror germana, nec uterina, imò nec agnata. Qværitur 2. An rectè Ludov. de Dieu versum 9. intellexerit de Filio 2. nuptiarum, qui prohibeatur ducere Filiam primarum nuptiarum, seu dimidiam sororem, sive sit tantum patris, sive tantum Matris: Versum autem 11. de Filio 1. nuptiarum, qui prohibeatur ducere dimidiam sororem ex 2. nuptiis? Resp. 1. Tām Soror est, tām sive Patris, sive Matris Filia respectu Filij primarum nuptiarum, quæ est dimidia Soror, sive ex eodem Patre, sive ex eadem matre secundarum nuptiarum, quàm Filia primarū nuptiarum, respectu Filij secundarum nuptiarū. Nihil ergo peculiare in v. 9. pro Filio secundarum nuptiarum. 2. Dimidia soror ex secundis nuptiis, quàm noverca mea Patri meo peperit, revera est Filia Patris mei & soror agnata, atq; adeo prohibetur in Lege v. 9. Du sollst deiner voll. oder halb. Schwester; sie sey deines Vaters (aus einer andern Mutter) oder deiner Mutter (von einem an-

bern Vater) Tochter/ daheim oder draussen gebohren/ Scham nicht blößen.
*Quod Filij secundarum nuptiarum defunctam Patris ex primis nuptiis uxorem nunquam novercam agnoverit, prout Filius primarum nuptiarum illam quam Pater secundis nuptiis duxit: quod filia primarum nuptiarum Filium secundarum necessario aetate vincit, prout Filius primarum, Filiam secundarum, ad distinguendas LL. non sufficit, cum tam sit soror mea, quæ est Filia vel Patris mei, vel Matris meæ ex i. nuptiis, quàm quæ alterutrius ex secundis nuptiis, tam quæ ante me aetate. quàm quæ post. Abstinentum ergo illis vi Legis in v. 9. 3. Supposuit Ludov. de Dieu in v. ii. talem intelligendam Filiam Novercæ, quæ simul dicatur nam ex patre tuo: Cæterum erratum in מורה, ac si illud esset formæ passivæ, cum sit formæ activæ Hiphil. Equidem in structurâ, *Moledetb* v. 9. referendum ad Filiam. Cæterum, ut relatio fiat in casu non recto: sed obliquo ex natura correlatorum seu, *תמידי* n. Sic v. 9. reddendum; *Quod attinet nuditatem sororis tuæ, Filia Patris tuæ, vel (saltem) Filia Matris tuæ, sive sit illius, quæ peperit domi, sive illius, quæ peperit foris, nequaquam revelabis nuditatem illarum.* Porro v. ii. *Quod attines nuditatem filie uxoris Patris tui, (quæ inquam, Filia est Novercæ, scilicet illius) quæ peperit Patri tuo (soror tua est) nequaquam (adeo) revelabis nuditatem ejus.* Fundamentum ergo, ex quo contra interdictum conjugij cum comprivignâ hîc agit Ludovicus lubricum est. Qvò magis mirum, cum Versio nostra Germanica legat: *Die Tochter die deinem Vater gebohren ist/ in Summariis tamen notari interdictam, die Halb Schwester/ wenn sie auch schon von seiner Stieff-Mutter aus ihrer vorigen Ehe/ und nicht mit seinem Vater gezeuget wäre.* Tali scilicet casui nullus locus in his LL. juxta interpretationem Lud. de Dieu, & nostram Germanicam. Et in libro tamen vom ehelichen Leben/ (unde *Indiculus ille Germanicus petitus, & qvoad* verl. 9. & ii. *exegeſi donatus videtur*) ita numerat Lutherus: *Meine Schwester/ meine Stieff-Schwester.* Contradistingvuntur ibidem: *Meines Vaters Schwester/ meiner Mutter Schwester/ (velut cum quibus nuptiæ interdictæ) personis permittis, Meines Vaters/ oder meiner Mutter Stieff-Schwester.* Apparet inde exegeſin illam in*

Sammas-

Summaris Biblicis non destitui Autore Luthero, qui in interdicto *Sorum* intellexerit *allerley* *Etteff.* *Schwestern*. Addit tamen: *Man findet in der Schrift, daß mit allerley* *Etteff.* *Schwestern* nicht so hart gespannt gewesen: denn *Thamar* *Absolons* *Schwester* meynet sie hätte ihren *Etteff.* *Bruder* *Amnon* wol haben mögen. At sanè *Thamar* *Amnonis* erat non *Comprivigna*: sed *Soror consanguinea*, ex eodem *Patre* *Davide*, etsi *diversâ* *Matre*. At *Absolom* *germana*, & ex eodē *Patre*, & ex eadem *Matre* *Mabacâ* sc. *filia* *Talmi* *Regis* *Gesburis*. Neq; magis legales fuissent nuptiæ *Amnonis* cum *Thamare*, quam *Absolonis* cum *plena* *Sorore*: quia interdictæ in unâ lege *Levitici* v. 9. Nec *Thamar* evitandî flagitii causâ in tanto periculo suadens *Ammoni*, ut alloquatur *Regē*, ne interdicatur, agnovit nuptias legales inter se & *Amnonem* *Fratrem* *possibiles*, nec adeo incestas, 2. *Sam.* 13, 13. Nec ergo inde probatur *Thamar* *Amnonis* *comprivigna*, quæ in utero matris ex priore *Marito* *gravidæ* intraverit *domum* *Davidis*, prout *Raschi*, & ex hoc *Lyra* deliravit.

Concl. 2. Quia *ἡ ἀδοπίαντος ἀδελφῆς*, actum *verf.* 9. proinde *Zelotæ* quondam *literæ* *Mosis* *Sadducæi* *legem* v. 11. intellexerunt de *patrâ* *privignâ*, quam *Pater* *adoptasset*, de quâ adoptione *77* *Hebræorum*, & *ἡ ἁγία* *Græcorum*, intelligendum alicubi notavit in *Luc.* 3 *Grotius*. Notavit idem *Romano* *jure* nos vetari *Sorores* *per* *adoptionem* *factas* *ducere*, *quandiu* *manet* *adoptio*. Constant illa vel ex *Elementis* *Juris* seu *Institut.* de *nuptiis*. De *adoptivâ* nihil in *fontibus*. Pro *Comprivignâ* interdictâ faciunt longe plurima, adeo ut, cum *Junius* & *Tremellius*, nescio quam hic statuerint *appendicem* *de* *connubio* *liberorum* *natorum* *ex* *parentibus* *sanguine* *sibi* *conjunctissimis*, cum *Aben-Esra* hic fluctuet, An 1. de *plena* *Sorore*, ita ut sint *לויים* כ, seu idem bis interdictum: v. 9. & v. 11. *הווי*, seu *confirmatio* *superioris*, An 2. *Soror* *ex* *patre* *vel* *matre*. An 3. *בת* *אנוס*, seu *Filia* *per* *vim* *stuprata*? nullam convenientiorem *fontibus* *sententiam* *expresserit*, illa, quam *הצורקים* seu *Saducæis* tribuit, & velut *absurdam* *rejecit*: *הצורקים אמרו בת אב ופרשו מולדת אביך שגדלה אבן והטעם שלקח האב אשר והיתרה לרה בת קטנה* id est, *Saducæi* *di-*

cai dixerunt vers. 11. non intelligendum de Sorore uterina, vel *ἡ ἀδελφὴ ὁμομητρίαις*: sed, comprivignā e. e. si pater meus duxerit uxorem, cui parva ex marito priore filia fuerit, quæ aded una cum novercâ venerit in domum Patris, & ab hoc adoptata vel saltem educata. Quod כולדה de educatione intellexerunt, in illo quidem non satisfecerunt: at in cæteris non hic meriti sunt duram Aben Esræ censurâ: אתר שהמעתיקים אמרו כי ברת אשת אב מותרת אין צורך להשיב על בורא מלכם, id est, postquam interpretes Legis dicunt, comprivignam, vel uxoris ex alio marito filiam Mariti ex aliâ uxore Filio esse permissam, non opus est respondere commentis illorum, qui ex animo suo comminiscuntur. Nolimus tamen zelotæ esse pro tali Comprivignâ in v. 11. Convenit rectius talis casus: Si Novercæ mea postquam peperit Patri meo, sive post hujus mortem, sive post justum divorcium, ex alio filiam procreaverit, quæritur an hujus nuptiis mihi abstinendum? Affirmatur.

LOCUS III.

De Nuptiis duarum sororum & Digamiâ,
ex Levit. XII. 18.

Concl. 1. Idem Saducei, vel Carai Legem v. 18. quam Rabanum, seu Pharisei de duabus intellexerunt Sororibus in simultaneo conjugio interdictis, explicuerunt simpliciter, de non habendis eodem tempore duabus uxoribus, seu interdicta hîc Digamiâ, & multo magis Polygamiâ, quam Caræorum expositionem nostro seculo renovarunt Junius & Tremellius, qui hic consulantur in Versione & Notis. Facit pro Saducæis vel Caræis 1. Hebraismus perpetuus אחותי אשה אחת pro unâ ad aliam, etiam in inanimatis usurpatus, imò nunquam de sororibus: prout איש אל רעהו i. e. alter ad alterum. Facit 2. quod conjugium duarum sororum ex naturâ correlatorum ibi sit interdictum, ubi conjugium duorum fratrum. Si scilicet fratrem ducere non licet. E. nec uxoris defunctæ sororem. Sed prius ex Lege v. 16. E. posterius. Quod si non licet post mortem uxoris ducere hujus sororem. E. multo minus viva sorori licet sororem superimponere.

perinducere. Facit 3. illud כחייך. Talis scilicet superinducta
 ἁπλῶς esse dicitur, seu alteram angustia afficere in vita ipsius. Quod
 si illa ἀπλῶς 2. sorores, sequi videtur, interdictum saltem ducere so-
 rorem ad sororem, non ducere sororem post sororem defunctam, unde &
 post Rabbantim & praxin antiquae synagoge, Lutherus noster in libro
 Vom Ehelichen Leben: Ich mag meiner Braut/oder Weibes Schwester/
 nach ihrem Tod wol haben/ und darff kein Geld darumb geben. Nec adeo
 vel hæ, vel cum Filiâ sororis uxoris incesta forent nuptiæ, &, si vi-
 vente uxore, adulterium quidem: sed non incestus. Ita constans
 traditio Rabbiorum: post mortem uxoris, licitum esse ducere soro-
 rem ejus, & perinde esse siue sit altera alteri ὁμοπατρίας, siue ὁμομητρίας:
 ita Autor Pesikta rationem nexus legum v. 18. & 19. dat, quod prout
 post כד ה' נדן, seu tempus separationis menstrua, talis purgata est
 permixta: ita & soror una post alteram defunctam. Facit 4. Hypothe-
 sis falsa: prohibitionem illam in L. Leviticis esse tantum illa-
 rum personarum (ex quo principio Luth. noster lib. alleg. non sal-
 tem pronunciavit in exemplo presenti: sed & in casu patruj & a-
 mite, scil. Filius quidem probiberetur ducere amitam vel materteram:
 sed Filia vel soror mea non probiberetur nubere Patruo vel Avunculo)
 contra: Personæ in Levitico expressæ sunt exempla graduum, atq;
 adeo prohibitio quoque est graduum, (non tantum illarum perso-
 narum, quæ velut exempla illius generalis præmissæ: Ne quis du-
 cat בשר בשרו, id est, Carnem Carnis suæ, subjiciuntur) ita ut in-
 terpretativè contineantur cæteri consanguinei, qui in parî
 gradu sunt, sub regulâ generali de interdictâ Carne Carnis.
 vers. 16. Sic prohibitis remotioribus, etiam propiores interpretativè
 prohibentur. Sic qui gradus in linea ascendente, idem & in descen-
 dente. Sic prohibitâ uxore patruj, prohibetur uxor Fratris Filij. Se-
 queretur aliàs scelus abominandum, ut contra jus naturæ nepotî
 liceret ducere Aviam. Facit 5. Alia Hypothesis Rabbiorum fal-
 sa: scilicet Digamiam vel Polygamiam nullibi in Mose interdictam: Ita
 quoque ex Christianis Hug. Grotius, & Drusius, juxta quos in Ev-
 angelio ruerit verita: sed in Lege licita. Contra Servator in
 Mose, imò in ipsâ Paradisi Lege ostendit interdictum Digamie. Ex-
 empla

empla quorundam sanctorum Polygamorum, non magis legitima-
 mant Polygamiam, quam exemplum Parentum Moſis nuptias
 cum Amira. Sic N. C. Regi Iſtaelis *multiplicare ſibi uxores*, inter-
 dicitur. Ergo *duplicare* per ipſam Legem conceditur. Neceſſi-
 tas Digamiæ in quodam caſu Legali, non magis obſtat Digamiæ in-
 terdictæ in Lege, quam neceſſitas ducendi Fratriam ex Lege Deut. 25. 5.
 obſtat interdicto morali & naturali, ac inceſtis nuptiis Levit. 18. 16.
 Nec permiſſio ſemper volentis eſt, nec obſtat interdicto. Non
 videndum quid conſuetudo: ſed quid Veritas habeat. Illa non
 ſemper eſt optima Legis Interpres. Facit 6. Conſequens abſur-
 dum. Scilicet ſi Digamia ſororum tantum interdicta. E. non
 ſororum Lege conceſſa. Facit 7. Admonitio Druſii, qui palino-
 diam non obſcurè cecinit, quando Admonitionis titulo hæc ſubjun-
 xit: *Caræorum expoſitionem huius loci, licet praxin contra ſe habeat,*
nunquam tamen ut abſurdam rejeci. Quin in eâ opinione ſemper fui, ut
exiſtimarim Polygamiam Lege vetitam, conſuetudine tantum con-
ceſſam fuiſſe veteribus in qua ſententiâ dubius adhuc animi pendeo &
fluſſuo. *Quæ ſi recipitur, tunc corrui illud de Sorore Uxoris, & quæ*
ſcripſi eâ de re, ſcripta nolim. Argumentum Druſii: Si Polygamia ſub
 V. T. fuit jure divino vetita, in Lege Levit. 18. in *וְאִתּוֹתָיִם*
Digamia ſororum quâ talium non eſt interdicta. Sed E. Lutherus no-
 ſter in ſcripto ſup. allegato non gradus: ſed perſonas numerans, &
 adeò ſtatuens: *quæcunq; perſonæ non ſunt expreſſæ, earum nuptias non*
eſſe prohibitæ, retractavit, & ad gradus certos prohibitiones has in
Levitico deducendas agnovit.

LOCUS IV.

LEGES POLITICÆ:

Ex Levit. cap. XIX.

Concl. 1. Harum duplex reſpectus: unus officialis cap. 19.
 alter pœnalis cap. 20. Ibi de officio communi ſubditorum & Magi-
 ſtratus. Hic de pœnis, quibus afficiendi transgreſſores officii.

Concl. 2. Ibi 1. officii autoritas commendatur ad v. EGO
 IHOVAH DEUS veſter Sanctus ſum. E. & vos eſſote Sancti. 2. Bre-
 viatum

viarium officii exemplare præmittitur sc. Ex tabulâ 2. præceptum *de honorandis parentibus*. Ubi *Mater* ante *Patrem* ponitur, ut, cum vulgò *Mater* ametur magis, quàm *Pater*, & hic timeatur magis quàm *Mater*, ostendatur æquè timendam Matrem ac Patrem. Ex tabula autem 1. præceptum de *sanctificatione Sabbaticâ* v. 3. in quo positum habetur ratio *ordinis historici*, unde exemplum tabulæ prioris postponitur exemplo secundæ, quia illius immediatè sequitur exegesis. Atq; adeò 3. ratio singularis officii explicatur *respectu Tabula prima*, per interdictum *Idolorum ac imaginum ad cultum fusarum*, & per præceptum *de accuratâ observantiâ cultus*, cujus exemplum ex *Eucharisticis* Scholæ Sacrificialis à v. 3. ad vers. 9. Porro 4. ratio officii explicatur, *respectu tabula secunda*, sc. per Præceptum de *miseriordiâ*, quorsum spectat Lex de *angulo aliquo agri consiti relinquendo indemeffo, vel indecerpto*, qui angulus ex moribus erat agri pars sexagesima, item per *Interdictum spicilegij & racemationis*, v. 10. de *non fallendo*, sive per *furta*, sive per *mendacia*, sive sub, sive sine *juramento*, sive per modum *subtilem, clandestinũ, ingeniosum*, s. עשיק, sive per modum *crassum*, e. c. *raptum violentum*, s. גזל vid. v. 11. 12. 13. de *abstinendo ex reverentiâ & timore Dei* ab inferendo in *surdum, cæcum* vè *malo*, vel *simplicioribus scandalum* objiciendo, *prava consilia* suggerendo v. 14. de *judicio in corrupto*, s. ἀποσκληθῆς exercendo, unicuiq; ita *vindicando suo*, ut nec ex *commiseratione in pauperem*, nec ex *honore potentioris* distrahatur ab ullius personæ *justiore petitione*: atq; adeò argumenta à *conditione personarum* (*Viduarum, Pupillorum*) etsi hominem Christianum ad *sympathiam* alicubi *merito commovent*, imò etiam, ubi sub titulo *compositionis amicabilis* indictæ (auss einen Verhörtag oder Vorbescheid) agitur, locum aliquem habent, in ipso tamen *judicio seu juris acie* vim suam perdunt, ubi valet vox Levitici: *Ne accipito personam tenuis: nec honorem exhibeto persona Magni*: JUSTE JUDICATO PROXIMUM TUUM. Imò *sententiam per errorem juris à te latam potius revocato* v. 15.

Obstacula Judicii incorrupti, vindicta privata.

Cap. XIX. Levit. à v. 16.

Concl. 1. Ut Judicium esset incorruptum, removeri voluit sanctissimus DEUS obstacula, per quæ *Justitia* periculum, qualia 1. *Nundinatio fama proximi per detractionem inter populares*, ad inducendam illi infamiam facti, seu sinistram aliorum opinionem, ut à publico quasi rumore accusetur. 2. *Denegatio auxilii vel saltem testimonij*: qui patitur, innocentem, per vim, aut specie juris damnari vel interimi, cum testimonio juvare & periculo eripere posset, *is stare dicitur contra sanguinem proximi sui*. Videatur utrumq; præceptum v. 16.

Concl. 2. Tale 3. ODIUM Internum, etiam ubi nullo sive oris sive gestus signo sese exerit. Ubi, cum excipere quis potuerit, dari aliquando in Fratre vel proximo nostro causam odii, seu peccatum aliquod, quod mereatur odium nostrum, occupat Lex divina, imperando quidem liberam correptionem, ita ut peccatum non dissimuletur, sed interdicens tamen odium: *Ne odio habeto Fratrem tuum in corde tuo*, v. 17.

Concl. 3. Tale 4. *Affervatio Irae, & Consilium ultionis ac vindictæ privatae*, sive hæc fiat negativè, scil. ob acceptam injuriam beneficium alteri negando, sive positivè, injurias privatim ulciscendo. Inde ergò Lex v. 18. *Ne ulciscitor te ipsum, neque Iram asservato*: quin potius DILIGES PROXIMUM TUUM SICUT TE: additur argumentum Majestatis: EGO SUM IHOVAH. Per proximum hic, ut & in omnibus Mosis legibus *Israelitam*, aut extraneum legi subiectum tantum intelligi, volunt Judæi: non Hostem vel Inimicum nostrum: sed tantum Amicum, Sociniani, juxta quos adeò præceptum de diligendis inimicis nullibi in Mose. Refutavit utrumq; in parabolâ Evangelicâ de Samaritano, & Viatore Hierosolymitano, Servator in Evangelio.

Concl. 4. Posterius quoque apertè Lex præsens refutat, in quâ ille etiâ & proximus nobis & diligendus ostenditur, in quo datur aliquod odij fundamentum, in quem tenacitè irasci, imo quem

obscure

ob acceptas injurias ulcisci privatim potuissemus, nisi Lex intercessisset: Ne ulciscitor te ipsum. Prout ergo alibi in Epist. ad Rom. cap. XII. prohibetur *Vindicta privata*, cap. XIII. imperatur *publica*, ita hic interdicatur *privata*, capite autem sequenti, seu Levit. XX. imperatur *publica*: quoniam Formula illa: sicut fecit, sic faciam ei, in privatâ vindicta damnatur Proverb. 24, 29. In publicâ imperatur Levit. 24, 20. Wie er hat seinem Nächsten gethan / so soll man ihm wider thun. Nec per *Filios populi*, seu populares, excluduntur omnes non gente *Israelita*: nec vox ער includit *solos cives*: sed alias quoque gentes.

LOCUS VI.

De Heterogeneis non miscendis, Lev. XIX à v. 19.

Concl. 1. Tali scil. Irâ, odio & ultionis *privata consilio homogenea dividuntur*, quod ne fieret, ostendit. Interdictum v. 19. de Heterogeneis seu כלאים non miscendis, in 3. exemplis, scil. 1. heterogeneorum brutorum, seu שני מיני בהמות, 2. Heterogenei seminis in arvo vel vineâ, (conf. Deut. 29, 9.) 3. Heterogenea vestis, בגד כלאים, item שטטן, Lutherus hoster ex mente Hebræorum, quibus idem est, quod צמר ופשתים בגד expressit: Ein Kleid mit Seinen und Wolle gemengt. Quomodo & apud Romanos piaculum commississe censebatur Flaminica, si quæ tunicam laneam lino confutam habuisset. Ipsa vox Ægyptiacæ videtur originis, etsi Rabbini Hebræam volunt, ex 3. vocibus compositam scil. 1. שוע, 2. טור, 3. כור, ita ut vestis שטטן sit 1. levigata, 2. neta, 3. sive acu, sive textoris radio intertextâ vel contorta: quæ cum extra legem sint interdicta singula, (כל אחד מהם אסור) in Legge nonnisi conjuncta, vel cuncta. Vid. Kimchî & Autor Miclal Jophi. Apparet triplici illâ mixturâ usos Ægyptios, & posteriore etiam ad multa Magica. Inde interdictum.

LOCUS VII.

De stupratâ ancillâ, ex Levit. XIX. 20.

Concl. 1. Sequitur casus stupratæ ancillæ, & alienigenæ, & alterius Domini, nec לנדתה cujusquam redemptæ, nec à Patre familias libertatæ

te *denata* (ubi חַפְּזָה se habet prout חַפְּזָה utrumq; nomen: חַפְּזָה
 autem Præteritum Pyhal est notans *donatam libertate*), Vid. Lex c.
 19, 20. Absolvitur & stuprans, & stuprata à penâ capitali, per illud
 ולא יומתו, id est, non supplicio mortis afficiuntur, Sic sollen nicht vom
 Leben zum Tod gebracht werden. Imponitur autem in foro *Politico*
 בְּקָרָה: in *Ecclesiastico* sacrificium. Illud v. 20. hoc 21. 22.

Concl. 2. Quæritur heic: Quid בְּקָרָה? Resp. אֵין לָהּ אֶחָת
 בְּמִקְרָא, id est, Non est ei Soror in scriptura, seu est ἀπὸ λεγομένη.
 2. per *vapulationem* quæ facta loro bovino seu taurino, reddidit Chal-
 dæus, & omnes ferè Rabbini, imò & Commentatores Christiani:
 quia scil. בְּקָרָה pecus bucerum notat. E. בְּקָרָה vapulatio per lorum
 bovinum, seu flagellatio. Ita Jun. Tremell. Vatabl. Vulg. Grotius,
 ita praxis Judæorum. Resp. 3. à בְּקָרָה ad בְּקָרָה nulla formalis con-
 sequentia, vel analogia, & ipsa vox nonnisi ἀπὸ λεγομένη: tutissi-
 mum insistere formali conjugationi, unde illud profluxit nomen,
 & adeò *inquisitio saltem*, & pro *ratione circumstantiarum animadversio*
imperatur, non præcisè *flagellatio*, seu הבקר של הברצוה של הבקר
 dicitur.

Concl. 3. Laudandus noster Lutherus, quod expresse-
 rit: Das soll gestraffet werden/ aber sie sollen nicht sterben. Imò & c. LXX.
 hic tutissimè inceserunt, ita reddentes: Ἡμεῖς αὐτοῖς, in-
 quisitio erit illis, id est, tenebuntur de judicio sisti, ad causæ cognitionem &
 animadversionem quoque: sed infra penam sanguinis. Jonathan u-
 trumq; conjunxit reddens: scrutatio erit in judicio ejus, ut vapulet i-
 psarea & non ipse. Quæritur 2. An בְּקָרָה utriq;, an tantum stupra-
 ta? Resp. Chaldæus uterqve pro solâ ancillâ בְּקָרָה תְּהִי
 Ita Onkel. & Jonath. jam alleg. Ita omnes Rabbini & Praxis. Ra-
 tio illorum gemina: una verbum fœm. הָרִי: altera sacrificium:
 quia scil. hoc imponitur soli Viro. E. flagellatio solius stupratae.
 Neutri vis ineft. Non illi, quia verbū fœmininum non ad ancillam:
 sed ad penam בְּקָרָה: non huic, quia confunduntur fœm. Rectè
 Vulg. Vapulabunt ambo. Rectius Græci, & magnus noster Lutherus,
 qui

qvi videantur. Prout à pœna capitali ambo absolvuntur per illud: לא יומתו, id est, nequaquam morte afficientur: ita ad בקרה, uterq; tenetur, vi legis.

Concl. 4. Qværitur 3. An hic agatur de ancillâ desponsatâ? Resp. de núbili hic agi (prout Vulg.) dubium nullum. Qværitur autem, an de desponsatâ? an de non desponsatâ, qvia cuiq; desponsatâ? Pro priori facit ex hypothesi, pœna flagellationis, & ratio negatæ pœnæ capitalis כי לא חפשה. Si ergò חפשה, fuisset capitaliter puniendâ, prout Virgo desponsatâ ex Lege Deut 22, 22. Fuerit adeò desponsatâ, & propterea severior censura, etsi, (qvia ancillarum nuptiæ non plene nuptiæ, nec plena sponsalia) non tanta, qvanta in stupratâ ingenua.

Concl. 5. Ita sensit Chaldeus, cui qvæ in fontibus appellatur נַחֲרַפְתָּ לַאִשׁ est, נַחֲרַפְתָּ לַגִּבּוֹר id est, Ancilla ducta vel accepta à Viro aliquo, Jonathan סְחָאֲרַסְתָּ desponsatâ. Græci quoque Interpp. idem intenderunt, reddentes: ἀπαφύλαγμα ἡ ἀνθρώπου. Ita Rabbini, qvi explicant per מְכַרְתָּ מְכֹרֶת לַאִשׁ, i. e. quæ desponsatâ & propria dicam est Viro. Addunt agi hic de ancilla quidem Cananzâ: sed Domini indulto semilibera servo Hebræo desponsatâ חֲצִיָּה שְׂפָחָה חֲצִיָּה בֶּת חֹרִין הַמֵּאֲרָשֶׁת. חֲצִיָּה נְפֻרְתָּה: seu נְפֻרְתָּה: sed non חֲפֻרָּה נְפֻרְתָּה. Qvia tamen vox נַחֲרַפְתָּ in hac significatione nullibi reperitur in scriptura (אֵינִי יוֹדֵעַ לוֹ דְּמִיּוֹן בְּמִקְרָא), ait in hoc loco Raschi) inde Aben Ezra: Vox נַחֲרַפְתָּ, juxta multos dicit desponsatam: ceterum juxta mentem meam, quia illa vox est radicis נַחֲרַפָּה, quæ significat opprobrium, hac ancilla non dicitur desponsatâ: sed quia, virgolicet, tamen serva, seu sub potestate alterius, dicitur נַחֲרַפְתָּ, seu desponsatâ. Sequitur Aben-Ezra, Junius & Tremellius, non tamen in hypothesi Rab. Aben-Ezra, qvæ est agi hic de Ancilla Israelitica, non desponsatâ, qvæ nondum חפשה, seu libertate donata, imò tunc demum חפשה, seu libera, ubi מארשה, sive Domino, sive ejus Filio desponsatâ, ut planè idem hic sit casus, qvi Exod. 21, à v. 6. ad 10.

Concludendum pro alienigenâ & desponsatâ contra Aben-Efram. Apud Judæos veteres חרופה desponsata. Inde illud Talmudistarum האמר חרופתי מקורשרי, quam quis alloquitur voce חרופתי, seu *Desponsata mea*, illa vere est desponsata: nam in Judæa לארופה, seu *Desponsatam appellane* חרופה. Sed & nihil obstat in נחרפת retinere significationem Biblicam, ut sit *despecta Viro*, idem quod per concubitum talem non saltem ipsa opprobrium passa: sed & ipsi Viro, cui erat desponsata, per stuprum illatum despecta. Omnino illud שפחה נחרפת לאיש benè notandum: sed & quod positus non occurrat in territorio 2. sed primo.

Concl. 6. Ipsi Viro peculiariter imperatur Sacrificium pro reatu, seu האשם i. e. aries delicti, atque ita reconciliatio peragitur Ecclesiastica, & expiatur peccator coram foro divino, seu לפני יהוה, v. 21. 22. Inde illud: ונסלח לו מחטאו אשר חטא quem positum impersonalem pulcherrimè noster Lutherus expressit: So wird ihm Gott gnädig seyn über seine Sünden/ die er guthan hat. Ita & Chaldaus: וישתכן ליה מחובתיה די חב.

LOCUS IIX.

Syllabus Legum, ex Levit. XIX. à v. 23.

Concl. 1. Sequitur 7. Syllabus Legum in duabus sectionculis, una à v. 23. ad 33. alterâ, inde ad usque finem capituli. Huc ergo pertinet 1. Lex de arboribus plantatis in terrâ, & ab Israelitis ingressuris, quarum fructus per tres annos putandus velut preputiatus: quarto anno in signum Eucharistiae soli DOMINO consecrandus, velut קרש הלוויים: quinto anno liberè ab Israelitis comedendus v. 23. 24. 25. Porro 2. Lex de mensis incruentis sive sint carnes victimarum, sive profanae. Epulandum sine sanguine. LXX reddentes: מן הדם לא תאכלו, id est, non comedetis in montibus, legisse videtur דם על הרם id est, super montana illorum, vel super excelsa, prout mos sacrificandi, & simul victimas edendi in locis excelsis ac caelo propioribus, antiquissimus est. In fontibus autem est חרם הים i. e. cum sanguine, vel nondum effuso ablatoq; sanguine. Lex 3. Consecratione buae & p. e.

Et praestigis nequaquam utendum לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוִנוּ v. 26. Pertinent huc captationes ominum ex sternutatione, ex oculi subsultu, ex corrigiâ ruptâ, homine qui nobis primus occurrit, ex quocunq; augurio vel οὐρανολογία, imò ex meteoris, ex nubibus, quatenus ex his de eventibus nostris futuris concludimus, vel illis sive ut causis, sive ut signis nostra imputamus, ut tamē, probabiles, Φυσικὰς ἀεὶ ἀνῶσεις tempestatum hic non prohiberi, rectē notatum à Rabbinis. Lex 4. de coma in rotundum non attendenda, nec barbâ radendâ. Prius explicant Hebraei de: וּלְפָרְחָתוֹ וּלְאַחֲרֵי אָזְנוֹ מִשּׁוֹה שְׁעָרָיו לְאַחֲרֵי אָזְנוֹ i.e. adequatē circumcirca præciso capillitio ab auribus ad frontem. Morem illum olim fuisse Arabum Judææ vicinorum, & inde ivisse ad Saracenos, testes Herodot. Plutarch. Theodor. Mopsuesten. unde factum, ut per errorem vicinis Arabum Judæi idem tribuerit apud Josephum Chœrilus, hos appellando ἡγερέτας. Pulchrè Luthetus utrobiq; qui videatur.

Concl. 2. Lex 5. De caesurâ carnis funerali cruentâ, & stigmati s. victuris in cute punctis interdictis: v. 20. sive illa כתבה קעקע, seu inscriptio stigmati fieret atramento vel stibio, sive scalpro, sive ferro ignito. Mos ille Amorrhæorum quondam, conf. quoque 1. Reg. 18, 18. Jer. c. 16. v. 6. 15. Lex 6. de Filia non prostituenda ad stuprum v. 29. Lex 7. de observatione Sabbatorum, reverentia Sanctuarij & consulendo solo יְהוָה, non Pythonibus, ariolis, (v. 30. 31.) quos ἐκγόστρημύθους, στερομαγνίς, ἐπαιδὲς, elegantèr appellant Græci. Hi posteriores apud Hebræos nomen habent ab insigni scientiâ quam venditabant, apud Græcos à carminibus, quibus se posse morbos immittere ac depellere pollicebantur Lex 7. de honesta canitie veneranda & assurgendo honoratis senibus, ex reverentiâ ipsius יְהוָה v. 32. Lex 8. de peregrino, pari cum indigenâ jure tractando, vers. 33. 34. Lex 9. de justitiâ commutativâ v. 35. 36. Inde conclusio generalis v. 37.

LOCUS IX.

Leges de publicis Judiciis capitalibus, Levit. cap. XX.

Concl. 1. Post respectum Legum Politicarum officialem, sequitur respectus pœnalis, seu *penarum*, quibus transgressores afficiendi

ficiendi toto c. XX. Hoc ordine ut i. *pœnarum illarum autoritas commendetur*, quia scil. ipse יהוה dictavit, & per Moſen, in Theocratia inprimis Iſraelis, imperavit tales pœnarum ſpecies v. 1. & 2.

Concl. 2. Ratio ſingularis explicetur i. *reſpectu pœnarum impietatis à v. 2. ad v. 9. quorſum pertinet i. Polluens Sanctuarium יהוה & profanans nomen ſanctum ejus per deditiōem ſeminis ſui traducendū Molecho* (conf. c. 18, 21.) cui pœna capitalis per lapidationem, autoritate אלהים, ſeu domus judicii cœleſtis, id eſt, SS. Trinitatis, à domo judicii terreſtri dictanda, & à populo terræ executioni danda denuntiatur, v. 2.

Concl. 3. Imò excidium è medio populi ſui, per judicium cœleſte extraordinarium, inprimis אלהים יהוה, ſi ſcilic. judicio terreſtri facinus haut innotescat v. 3. Quid ſi poſt ſcientiam dat à opera diſſimulent, ſeu, velut quod ſciunt, neſcientes, conniveant, & occultent oculos ſuos à Transgreſſore verſ. 4. in tali caſu, denunciatur cœleſte ſupplicium, ſeu facies Dei irata opponenda non ſaltem Viro Parratori facinoris impuri: ſed & familia ejus, iſtis ſcil. popularibus tantum ſcelus diſſimulantibus, & ipſa conniventia & donis ſuam atteſtantes, atque ita ſcortando ſeſtantibus Molechum, aduſq; excidium è medio populi ſui. v. 5.

Concl. 4. Pertinet huc 2. Pœna eadem ſive clam, ſive palàm ſeſtantis pythones & ariolos, verſ. 6. vel alios Diabolicis artibus à Dei cultu, & à ſanctificatione avocantis v. 27. Additur finis harū legum pœnaliū: *Populus Dei debet ſue ſanctificationi per obſervationem & praxin ſtatutorum divinorum ſtudere, & Sanctus eſſe cujus ſanctificationis Autor DEUS eſt*, unde additur Epiphonenā illud: EGO יהוה Sum SANCTIFICATOR VESTER, v. 7. 8.

Concl. 5. Neque adeò in articulo renovationis pugnant enunciationes hæ Moſaicæ: ſcilicet, EGO IHOVAH SUM SANCTIFICATOR VESTER, v. 8. & : *Iſraelitæ debent ſeipſos ſanctificare v. 7. Scilicet, etſi homo non poteſt ſeipſum regenerare vel juſtificare, poteſt tamen, ubi jam juſtificatus vel regeneratus eſt ad renovationem ſuam concurrere, ſeu per acceptas vires ſanctificare ſeipſum* & מוֹלֵךְ עַל הָעַם 2. Tim. 2, 19. poteſt, ubi jam. arbor bonæ,

hor bona, bonos fructus facere, atq; adeò non saltem subiectum denominationis est: sed & causa secundaria sanctificationis. Notetur autem nexus causalis v. 8. & 9. scil. *si non observabitur statum mea, si non studebitur sanctificationi, eritis etiam in foro terrestri puniendi.* Igitur

Concl. 6. Ratio singularis explicatur 2. respectu poenarum inhumanitatis & in iustitia, seu transgressorum tabulae 2. in quarum classe prima (1) *pœna maledicentis Patri suo & Matri sue* v. 9. (2) *Adulteri vel adulteræ* v. 10. (3) *Incestus cum Novercâ, s. Vitrici cum privignâ* dissolutâ licet adfinitate, seu in sensu diviso: cum aliâs vivente Patre vel Matre, & incestus sit & adulterium v. 11. (4) *Incestus cum Nuru illâ* sc. qua fuit nurus: eadē ratio generi cum socru v. 12. (5) *Concubitus cum Matre & Filia* (in sensu composito, ita ut vel Filia Matri, vel Mater Filia superinducatur, seu utrâq; vivâ cum altera res habeatur) v. 14. Atq; his incestuum nuptiarû titulis, addatur (6) *Pœna שכיבת זכר דגסונוסות*, seu Sodomia v. 13. (7) *bestialitatis* sive masculina verl. 15. sive feminina, v. 16.

Concl. 7. In omnibus his, decernitur in domo iudicii terrestri dictanda pœna capitalis, per illud, sive מות יומת prout in casu 1. 2. id est, moriendo morte afficitur: sive מות יומתו id est, omninò morte afficiuntur, prout in casu 3. 4. 6. 7. sive ומהחיותו ומהחיותו בנפשו prout in casu 5, ubi & ducenti Matrem & Filiam, & utriq; nubenti, si sc. utraq; conscia est, & *קונוסדוקס ד' אע"פ מש' איהו* pœna capitalis in ipsâ specie designatur scil. *Vivicomburium*, cum in casu 1. 2. 3. 4. 6. 7. obtineret lapidatio: quicquid sit de regulâ Rabbiorum: *Ubiq; in LL. pœnibus additur: SANGVIS EJUS SUPER EUM*, ibi intelligitur lapidatio: ubiq; sine illo addito: *Moriatur*, ibi mors coelitus immissa: ubi: *יומת* seu morte plectatur, ibi suffocatio, vel strangulatio. Regulæ robur, quod nonnullum habet, in primis ex Lev. cap. 20. v. 27. relinquimus: Juxta quam in casibus superioribus 1. 3. 4. 6. 7. lapidandus quidem fuerit, scil. in 1. *Filius maledicens*, in 3. *Privignus & Noverca*, in 4. *Socer & nurus*; in 6. *דגסונוסות*, & mulier a sponte passus, in 7. *ד' אע"פ מש' איהו*, si rem habens cum bestia, ipsumq;

ipsumq; jumentum, siue incubuerit, siue succubuerit, occidendum: ac non in casu 2. adulter & adultera, quia ibi quidem dicitur: **וְיָמוּת**, id est, *Omnino & ille & illa morte afficitor*: sed sine addito: *Sanguis eorum super eos*, vid. v. 10.

Concl. 8. In adulterio ergo, genus supplicii non fuerit lapidatio: sed **פְּתִיל** s. strangulatio, quæ fiebat per sudarium, utrinq; tractum usque dum reus animam efflaret. Ita Rab. Levi, & Autor Psictæ. Contradicit traditioni vox Judæorum in historiâ adulteræ, **ἡ ἀποκρίσις ἐπὶ αὐτῆς** *μετ' ἐνομήσεως*, de quâ illi: **ὁ κἀπὶ αὐτῆς** *αὐδακτὴρ*: *Moses in Lege precepit nobis tales adulteras λιθοβολῆσαι*, s. lapidare Johan. 8, 5. non refutante: sed comprobante potius Servatore tali lapidationis supplicio in casu præsentis, dum respondet: **ὁ ἀπὸ μὲν ἐπὶ αὐτῆς**, *primus lapidem in illam projecit*, v. 7.

Concl. 9. Facit quoque pro lapidatione Lex analogica lapidandi, qui vim intulit, sponse alterius: quia scil. Sponsa in sacris habetur pro uxore, & tale adeo stuprum, pro adulterio, conf. Deuter. 22. v. 22 23 24. Ibidemq; Legis ratio.

Concl. 10. Concludimus adeo: Non semper, quando illud **וְיָמוּת**, seu morte afficitor, invenitur sine addito: *Sanguis ejus super eum*, intelligitur strangulatio: sed aliquando etiam sine addito, lapidatio. Et licet rectè Aben-Esra: **כִּי יָמוּת בְּלִי שֶׁמַּע**, id est, *Sanguis tam est super eos qui strangulantur, quàm qui lapidantur*: licet detur: ubi tale quid additur, ibi Lapidatio: tamen non contra: nec, ubi lapidatio, ibi tale quid additum: nec negativè: ubi non additur, ibi non lapidatio. Regula adeo superior nec est **ἐπιθετικὴ**, nec valet negativè: sed *saleem affirmativè*.

Concl. 11. Addatur: 1. Concubitus Soceri cum Nuru v. 12. appellatur **חֲבֵרָה** seu *abominabilia confusio*, eodem scilicet vocabulo, quo supra, *flagitium succuba bruto mulieris* notabatur cap. 18. v. 23. Pro pari adeo scelere habetur apud DEUM, siue mulier cum bruto, siue Socer rem habeat cum nuru: utrobiq; **חֲבֵרָה**, seu *facta cristum*, siue

sive in uterum humanum fiat profusio *זרחה אל השרץ*, unde portenta nascuntur, sive *זרחה* Socris in ventrem Nurus. Sic concubitus masculinus, *abominatio* appellatur v. 13. Concubitus autem cum Matre & Filiâ, *זנה*, seu *flagitium*, v. 14.

LOCUS X.

De judiciis cœlestibus extraordinariis per *כרת* seu Mortem immaturam, vel *עכירות* id est, sterilitatem.

Concl. 1. Ita schabuit post pœnas impietatis in tabula prima Indiculus seu Classis 1. pœnarum inhumanitatis in tabulam 2. quæ omnes capitales sunt in iudicio terrestri, sive per lapidationem, s. *סקלה* sive per combustionem, seu *שרפה*, liquidi scil. *serpentis*, plumbi per os forcipe apertum in viscera infusionem, & horum adeo interiorum combustionem, illaso manente corpore, seu prout Rabbini: *סצות השרפה במיתרי בית דין היו זורקין לתוך פיו אבר חס נתן והוא יורד ושרף בני מעים וחנף נשאר קיים*. Sequitur classis 2. pœnarum extraordinariarum, seu *כירי שמים*, id est, *per manus Dei*, vel cœlestiû, sine intercedente sententia capitali in foro soli. Ad hanc pertinet (1) pœna concubitus cum sorore, sive plena, sive semiplena *עאד*, *velex Paire*, *velex Matre*, v. 17. (2) pœna concubitus cum muliere profusio laborante, v. 18. (3) pœna concubitus cum matertera vel amitâ v. 19. (4) Pœna concubitus cum uxore patru, v. 20. (5) Pœna concubitus cum fratris, v. 21. qualis concubitus, etsi alioqui in certo casu Deut. 25, 5. in Rep. Israelis permissus, appellatur *זונה*, id est, res exterminanda.

Concl. 2. Pulchrè noster Lutherus: Wenn jemand seines Bruders Weib nimbt; das ist eine schändliche That: prout idem in casu 1. reddidit: Wenn jemand seine Schwester nimbt; das ist eine Blutschande. In fontibus appellatur *זנה*, quod alii per *probrum*, alii per *gratiam* (quæ famosior vocis acceptio est) reddunt. Notum est, quid sit apud Apostolum *ἡ ἀφαιρέσις ἁγίας*, 1. Cor. 6, 3. quàm *χάρις* appellant quoque Græci. Ita concubitus *Cambysis cum sorore* *זנה* diceretur.

Concl.

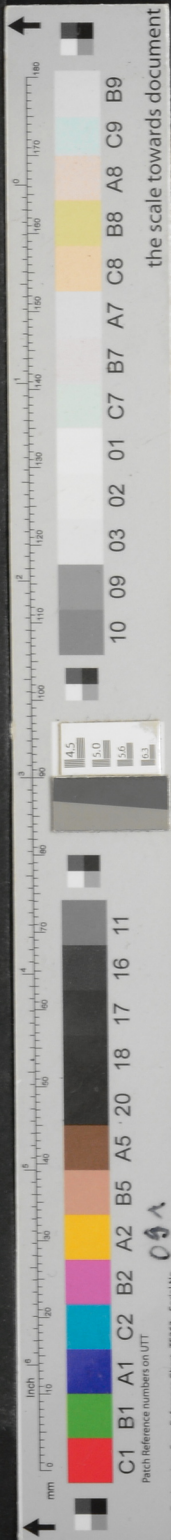
Concl. 3. Cœterum tutissimè ex fonte res expeditur. In חסד significatio est *excessus*, seu תוספת quatenus abstrahit à bono & malo, unde jam in applicatione ad bonum חסד est excellens benignitas, seu gratia, וחסד הטוב ויחרון הגמול; in applicatione ad malum autè, *insigne flagitium*, s. *excessus quidam stultitie* (יחרון הנכרה) neq; adeò excessus vulgaris: sed insignis. Hinc illa lacrymæ Thamaris חסד hanc tali voce deprecantis: *Ne frater mi, ne comprimito me.* NON ITA EST FACIENDUM IN ISRAEL. NE COMMITTITO TANTAM STULTITIAM, 2. Sam. 13, 12. & v. seq. Wo wil ich mir meiner Schande hin? Und du wirst seyn wie die grösssten Thoren in Israel! Non poterat commentarius vocis חסד illustrior dari.

Concl. 4. Tales igitur incestus ac impuritates, etsi non ordinariè per sententiam Judicis morte puniuntur, tamen judicio cœlesti subjiuntur, & ab hoc per כרת, id est, *prematurum excidium*, dum vix mediâ ætate, & vel immisâ cœlitus plagâ, morte immaturâ, è medio, imò ex aliorum conspectu derepente tolluntur, vel alio quocunqve modo iratam DEI faciem experiuntur, puniuntur.

Concl. 5. Inde est quod in casu 1. 2. expressè dicitur: *exsidentur ambo è medio populi sui*, v. 17, 18. Sic in casu 3. v. 19. *Iniquitatem suam ferunt.* Sic in casu 4. & 5. seu *concubitus cum patru uxor vel fratriâ*, sterilitatis pœna denunciatur. *Morientur* ערירם id est, ἀπεροί, vid. v. 20, 21. Exempla Regum superioris & nostri seculi, in quibus harum pœnarum divinarum spectacula, nihil attinet adscribere, quia publicè constant: nec nos jam personas accusamus: sed Leges explicamus.

Concl. 6. Subjicitur his omnibus conclusio paranetica: *Israelita debent observare omnia hæc statuta: nec ambulare in statutis damnatissimarum gentium: sed esse Populus sanctus, & talem se ostendere.* Ratio 1. quia per illa flagitia cadio afficitur DEUS. 2. Quia propter illa terra & nunc evomet illas gentes, &, si idem fecerint, *Israelitas.* 3. ירוּר Israel em ab omnibus terra gentibus discedit, in peculium selegit, eidem sese specialissimè revelavit. 4. Ipse ירוּר sanctus est, sanctum vult habere populum, conf. v. 22.

23. 24. 25. & 26.

PARASCHA K DOSCHIM.

119

manum fiat profusio *וְנִשְׁפָּקוּ אֶלְמֹנֵיכֶם*, unde por-
tave *וְנִשְׁפָּקוּ* Soceri in ventrem Nurus. Sic concu-
abominatio appellatur v. 13. Concubitus autem
וְנִשְׁפָּקוּ, seu *flagitium*, v. 14.

LOCUS X.

testibus extraordinariis per כרת seu *Mortem*
eternam, vel *עבירות* id est *sterilitatem*.

a se habuit post pœnas impietatis in *tabula prima*
lis 1. pœnarum inhumanitatis in *tabulam* 2. qvæ o-
in iudicio terrestri, sive per lapidationem, s. *סקלה*
m, seu *שרפה*, liquidæ scil. *serpentis*q. plumbi per os
viscera infusionem, & horum adeo interiorum combu-
nte corpore, seu prout Rabbini: *סצות השרפה*
במיתת ברת דין היו זורקין לתוך פיו אב
יורד ושרף כני מעים וחמ. Sequitur classis 2. pœ-
iarum, seu *שמים כירי*, id est, *per manus Dei*, vel
cedente sententia capitali in foro soli. Ad hanc
concupitus cum sorore, sive plena, sive semiplena eadẽ
Matre, v. 17. (2) pœna concubitus cum muliere pro-
8. (3) pœna concubitus cum matertera vel amitã
ncubitus cum uxore patrui, v. 20. (5) Pœna con-
v. 21. qvæ concubitus, etsi alioqvi in certo
Rep. Israelis permissus, appellatur *וְנִשְׁפָּקוּ*, id est,

ulchrẽ noster Lutherus: Wenn jemand seines
ber das ist eine schändliche Ehe: prout idem in casu
ni jemand seine Schwester nimbt/ das ist eine Blute
us appellatur *וְנִשְׁפָּקוּ*, qvod alii per *probrum*, alii
amiosior vocis acceptio est) reddunt. Notum
postolum *ἡ ὁφθαλμοὶ καὶ τὸ νοῦν*, 1. Cor. 6, 3. qvàm
voque Græci. Ita concubitus *Cambysis cum sa-*
r.

Concl.